

Studieplan for helsefag

Høyere yrkesfaglig utdanning
60 studiepoeng – Nettbasert

Fordypning:

Demensomsorg og alderspsykiatri

Våren 2026 - Høsten 2027

Akkreditert:	14.02.2013
Utdanningens navn:	Demensomsorg og alderspsykiatri
Studienivå:	Høyere yrkesfaglig utdanning - Fagskole
Studiepoeng:	60
Gradsbetegnelse:	Fagskolegrad / Professional degree
Omfang:	Studietid er beregnet til 1500 studietimer. Tilsvarende 2 år på deltid.
Studiemetode:	Nettstudium med avsluttende eksamen.
Start- og sluttdato:	Fast oppstart og styrt progresjon.
Fagansvarlig:	Kathrine Nielsen

Dato:	Type endring:	Signatur:

MedLearn

INNHold

BAKGRUNN	3
OPPTAKSKRAV	4
BESKRIVELSE AV UTDANNINGEN	5
OMFANG OG FORVENTET ARBEIDSMENGDE	6
OVERORDNET LÆRINGSMÅL FOR UTDANNINGEN	7
EMNE 1: DEMENS OG DEMENSOMSORG	9
Innhold	9
Læringsutbytte for emne 1	9
Litteratur	10
EMNE 2: ALDERSPSYKIATRI	11
Innhold	11
Læringsutbytte for emne 2	11
Litteratur	12
EMNE 3: PASIENT OG SAMFUNN	14
Innhold	14
Læringsutbytte for emne 3	14
Litteratur	15
EMNE 4: ETIKK, SAMHANDLING OG KOMMUNIKASJON	16
Innhold	16
Læringsutbytte for emne 4	16
Litteratur	18
EMNE 5: PRAKSISVURDERING OG FORDYPNINGSOPPGAVE	19
Innhold	19
Læringsutbytte for emne 5	19
Litteratur	21
UNDERVISNINGSFORMER OG LÆRINGSAKTIVITETER	22
Undervisningsformer	22
Læringsaktiviteter	22
VEILEDNING OG OPPFØLGING	23
VURDERINGSORDNINGER	23
Arbeidskravene	24
Eksamenene	24
Skikkethetsvurdering	26
SAMLET OVERSIKT OVER LÆREMIDLENE	27

BAKGRUNN

Demens er en fellesbetegnelse på organiske hjernesykdommer som gir pasienten en generell intellektuell svikt med desorientering, glemsomhet og sviktende dømmekraft. Psykiatri er læren om psykiske sykdommer. Alderspsykiatrien er en spesialisert form for psykiatri som har som mål å forebygge, diagnostisere og behandle psykiske lidelser hos eldre. De fleste alderspsykiatriske lidelsene kjennetegnes ved at de opptrer for første gang etter 65-årsalderen. Innen alderspsykiatrien arbeider helsepersonell med pasienter som lider av demens, depresjon, angst, psykoser og alkohol- og legemiddelmisbruk som oppstår første gang sent i livet. Pasienter med demens utgjør en stor gruppe innen de alderspsykiatriske lidelsene.

Utdanningen har fokus både på demens og de vanligste andre alderspsykiatriske lidelsene. Utdanningen kunne ha hatt navnet alderspsykiatri. Demensomsorg og alderspsykiatri er valgt fordi demens er den diagnosegruppen som er viet mest plass i utdanningen. Mange personer med demens har også andre alderspsykiatriske lidelser. For eksempel kan så mange som 80 % av personer med demens også lide av depresjon.

Økt levealder og endret alderssammensetning i befolkningen er en stor omsorgsutfordring i Norge fremover. Prognosene tilsier at det blir en kraftig vekst i antall innbyggere over 80 år. I dag finnes det rundt 66 000 mennesker med demens i Norge. Forekomsten av demens er stigende med økende alder. For de som er 80 – 84 år, er forekomsten av demens omkring 17 %. For personer som er 90 år og eldre, er det rundt 40 % som har en demensdiagnose. Dersom forekomsten av demenssykdommer holder seg på samme nivå som i dag, vil antall personer med demens være fordoblet til rundt 135 000, innen år 2040.

Det er en utfordring å sikre nok og kvalifisert helsepersonell til demensomsorgen. Helse- og omsorgsdepartementet skriver at det er nødvendig med økt kompetanse om psykisk helse og de eldres sykdommer generelt, og om demenssykdommer spesielt. Den kommunale helsetjenesten yter tjenester til mange mennesker som er berørt av demenssykdommer. Helse- og omsorgsdepartementet slår fast at det er behov for kompetanseheving om demens på mange nivåer, også på fagskolenivå for helsearbeidere med utdanning fra videregående opplæring.

I dag er det mange med utdanning fra videregående skole som arbeider med pasienter med demens eller andre alderspsykiatriske lidelser. For arbeidstakerne vil det å gjennomføre fagskoleutdanning i Demensomsorg og alderspsykiatri lede til økt forståelse for arbeidet. Det studenten lærer i fagskoleutdanningen er direkte anvendbart i arbeidet med mennesker med demens og andre alderspsykiatriske lidelser. Utdanningen representerer et betydelig faglig løft for den enkelte som har sin bakgrunn fra videregående skole. Demensomsorg og alderspsykiatri gir en ettertraktet spisskompetanse og er et direkte kompetansehevende tiltak. Utdanningen er nettbasert. Opplegget er svært fleksibelt og er lagt opp med tett individuell veiledning og tilbakemelding fra lærer, og gjør at flere klarer å kombinere arbeid og familie med utdanning.

OPPTAKSKRAV

Formelle opptakskrav

Demensomsorg og alderspsykiatri bygger på fullført og bestått videregående opplæring i helse- og oppvekstfag og fagbrev som:

- helsefagarbeidere
- ambulansesarbeidere
- helsesekretær

Målgruppen til *Demensomsorg og alderspsykiatri* er helsefagarbeidere, omsorgsarbeidere, hjelpepleiere, ambulansesarbeidere og helsesekretærer som er autorisert helsepersonell etter helsepersonelloven.

Søker må være minimum 19 år gammel. Det anbefales at søker har minimum ett års yrkeserfaring.

Realkompetansevurdering

Søkere som ikke tilfredsstiller opptakskravene over, kan søke om å bli realkompetansevurdert. En realkompetansevurdering bygger på dokumentert arbeidserfaring, utdanning og kurs.

- Relevant realkompetanse (arbeidserfaring, utdanning og kurs) vil bli vurdert opp mot det formelle opptakskravet for utdanningen. Relevant arbeidserfaring er erfaring fra helse- og omsorgssektoren hvor søkeren har vært i direkte kontakt med pasient/bruker
- Dokumenterte norskkunnskaper tilsvarende Norsk Vg1 studieforbereende, Norsk Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram eller bestått Norskprøve 3/B1 – nivå
- Søkeren må fylle 23 år i opptaksåret

Alle punktene over må dokumenteres, forut for en realkompetansevurdering.

Fullført høyere yrkesfaglig utdanning (fagskole) av ett års varighet/to år på deltid (60 studiepoeng) gir betegnelsen fagskolegrad. Søkere som tas opp på bakgrunn av realkompetanse vil også få betegnelsen fagskolegrad etter gjennomført og bestått avsluttende eksamen, men dette kvalifiserer ikke til tittel som helsefagarbeider.

BESKRIVELSE AV UTDANNINGEN

Demensomsorg og alderspsykiatri tilbys som et deltids studium. Studietid er beregnet til 1500 studietimer, tilsvarende 2 år på deltid.

Undervisningen er nettbasert, med fast oppstart inntil to ganger i året og styrt progresjon. Emnene må tas i den rekkefølgen de er spesifisert, og arbeidskrav for foregående emne må være levert og vurdert til godkjent før neste emne kan påbegynnes.

Utdanningen består av fem emner som igjen er delt inn i moduler.

Emne 1:	Demens og demensomsorg Fire moduler, tre obligatoriske innsendinger og eksamen 10 studiepoeng / 250 studietimer
Emne 2:	Alderspsykiatri Fire moduler, to obligatoriske innsendinger og eksamen 10 studiepoeng / 250 studietimer
Emne 3:	Pasient og samfunn Fire moduler, to obligatoriske innsendinger og eksamen 10 studiepoeng / 250 studietimer
Emne 4:	Etikk, samhandling og kommunikasjon Tre moduler, to obligatoriske innsendinger og eksamen 10 studiepoeng / 250 studietimer
Emne 5:	Praksisvurdering og fordypningsoppgave Fem obligatoriske arbeidskrav og levering av fordypningsoppgave (eksamen) 20 studiepoeng / 500 studietimer
I alt	60 studiepoeng / 1500 studietimer

Eksamensinformasjon finner du på <https://medlearn.no/alt-om-studier/eksamen/>.

OMFANG OG FORVENTET ARBEIDSMENGDE

Emnenes faglige innhold er utviklet i tråd med gjeldende styringsdokumenter og aktuell faglitteratur knyttet til de ulike temaområdene. Til hvert emne er det formulert læringsutbyttebeskrivelser.

Pensum omfatter ca. 2400 sider. Med utgangspunkt i en semesterlengde på 13-14 uker bør du beregne ca. 20 studietimer per uke. Fullført og bestått utdanning gir 60 studiepoeng og tittelen fagskolegrad.

Utdanningen er organisert som et selvstudium, men faglærere og studieledere bidrar med jevnlig tilbakemelding og oppfølging. Undervisningsmaterialet til fagskolen ligger tilgjengelig for studentene i nettskolen. Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Studenten må ha egen PC/Mac og tilgang til internett.

Fordeling av timer og forventet arbeidsmengde mellom undervisning, veiledning og selvstudium.

Emnenavn	Omfang	Undervisning	Veiledning	Selvstudium	SUM timer
Demens og demensomsorg	10 SP	50	10	190	250
Alderspsykiatri	10 SP	50	10	190	250
Pasient og samfunn	10 SP	50	10	190	250
Etikk, samhandling og kommunikasjon	10 SP	50	10	190	250
Praksisvurdering og fordypningsoppgave	20 SP	100	20	380	500
Sum	60 SP	300	60	1140	1500

Undervisning i nettskolen er en kombinasjon av en eller flere undervisningsformer, for eksempel gjennomgang av nettressurser, innspilte videoer, podkaster, oppgaver.

Veiledning innebærer diskusjon med faglærer via skriftlig eller muntlig tilbakemelding på arbeidskrav og faglige webinarer. Veiledning dreier seg også om oppfølging og praktiske webinarer fra studieleder og administrasjon.

Selvstudium innebærer å lese studielitteratur, delta i diskusjoner, arbeide med oppgaver og andre læringsfremmende aktiviteter.

OVERORDNET LÆRINGSMÅL FOR UTDANNINGEN

Målet er å utdanne reflekterte yrkesutøvere med høy yrkesetisk standard som planlegger, organiserer og iverksetter pleie- og omsorgstiltak for å ivareta fysisk og psykisk helse hos pasienter med demens og andre alderspsykiatriske lidelser, i samarbeid med andre tjenesteytere.

Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om fagbegreper, ulike verktøy for kommunikasjon, tilrettelegging av det fysiske miljøet og prosesser for miljøarbeid innenfor demensomsorgen. • har innsikt i lovverk og forskrifter som regulerer arbeidet innenfor demensomsorgen. • har kunnskap om fagfeltet demensomsorgen, hvilke tiltak som finnes for personer med demens, og har kjennskap til hvordan disse er organisert. • har kunnskap om ulike psykiske lidelser og kan holde seg faglig oppdatert innen fagfeltet. • har kunnskap om betydningen av demensomsorg og legge til rette for gode omsorgstiltak for personer med demens, og betydningen det har for enkelt individet og samfunnet. • har kunnskap om sentrale utfordringer som personer med demens har.
Ferdigheter	Studenten: • kan søke etter og bruke informasjon fra relevant kilde til egen faglig utvikling. • kan anvende kunnskap om brukermedvirkning i ulike problemstillinger og anvende miljøterapeutiske metoder i sitt arbeid. • kan anvende faglig kunnskap på praktiske og teoretiske problemstillinger. • kan kartlegge og identifisere faglige problemstillinger innen demensomsorgen og med utgangspunkt i eget faglig ståsted kunne iverksette tiltak for personer med demens.

Generell kompetanse	Studenten: • har forståelse for etiske utfordringer og dilemmaer innen demensomsorgen. • har utviklet en etisk grunnholdning og forståelse for hvilke prinsipper som ligger til grunne i arbeid med personer med demens. • har forståelse og innsikt for å legge til rette for individuelle behov. • kan bygge relasjoner med fagfeller og på fellesfaglig og tverrfaglig plan og etablering og vedlikehold av profesjonelle relasjoner. • har forståelse for at egen atferd og kommunikasjon som arbeidsmetode vil ha betydning for pasienter/brukere med en demenssykdom. • har forståelse for betydningen av veiledning på konkrete faglige problemstillinger for egen faglig utvikling.
----------------------------	--

EMNE 1: DEMENS OG DEMENSOMSORG

Innhold

1. Demens og kognitiv svikt

- 1.1. Demens, innføring og oversikt
- 1.2. Forebygging, familiær opphopning og disponerende faktorer
- 1.3. Kognitiv svikt og demens

2. Ulike typer demens

- 2.1. Alzheimers sykdom
- 2.2. Frontotemporallappsdemens
- 2.3. Vaskulær demens
- 2.4. Andre typer demens
- 2.5. Yngre personer med demens
- 2.6. Personer med utviklingshemning og demens
- 2.7. Demens hos personer med samisk bakgrunn

3. Utredning og samarbeid

- 3.1. Utredning og diagnostisering
- 3.2. Dementsteam
- 3.3. Tverrfaglig samarbeid

4. Kommunikasjon og samhandling

- 4.1. Kommunikasjon med mennesker med demenssykdom
- 4.2. Personsentrert omsorg og jeg –støttende omsorg
- 4.3. Hverdagssituasjoner og mestring

Læringsutbytte for emne 1

Etter å ha fullført dette emne skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om forebygging av demenssykdom og om disponerende faktorer for å utvikle demenssykdom. • har kunnskap om utredning og diagnostisering av demenssykdommer. • har kunnskap om årsaker til og symptomer ved Alzheimers sykdom og ved vaskulær demens. • har kunnskap om ulike hverdagsaktiviteter som kan være egnede for pasienter med demens. • har kunnskap om spesielle forhold ved demens hos yngre personer og om tiltak og tjenester til denne gruppen. • har kjennskap til hva som er særegent hos personer med utviklingshemming og demens. • har kunnskap om demens hos personer med samisk bakgrunn. • har kunnskap om kommunikasjonens betydning i møte med mennesker med demens.
----------	---

Ferdigheter	Studenten: • kan gjøre rede for hovedpunktene i jeg-støttende og personsentrert omsorg i arbeidet med pasienter med demens. • kan diskutere forskjeller mellom kognitiv svikt og demens. • kan identifisere etiske dilemmaer innen demensomsorgen. • kan beskrive hva som kjennetegner tilrettelagte hverdagsaktiviteter for demente. • har forståelse for betydningen av tverrfaglig samarbeid i demensomsorgen.
Generell kompetanse	Studenten: • samarbeider hensiktsmessig med pårørende til pasienter med demens. • kan reflektere over hvordan man møter pasienter med ulike former for demens. • samhandler med pasienter med ulike former for demens på måter som fremmer mestring og brukermedvirkning.

Arbeidskrav

Det er tre obligatoriske arbeidskrav i dette emnet: to skriftlige innsendingsoppgaver og en Flervalgsoppgave (Multiple-Choice). De skriftlige innsendingsoppgavene lastes opp og sendes inn til faglærer for vurdering via innsendingsverktøyet i nettskolen. Studenten kan omarbeide et arbeidskrav tre ganger.

Alle arbeidskravene må være utført/levert og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen. Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Individuell skriftlig 24 timers hjemmeeksamen. Eksamenen er nettbasert. Besvarelsen vurderes av to sensorer. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer, fra A til F

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler tillatt unntatt kommunikasjon med andre personer.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 10

Litteratur

Rokstad, A.M.M. og Smebye, K.L. (2020) *Personer med demens: møte og samhandling*. Oslo: Akribe forlag.

Tretteteig, S. (2016) *Demensboka: lærebok for helse- og omsorgspersonell*. Tønsberg: Forlaget Aldring og helse.

Medlearn (u.å.) Demens og demensomsorg.

EMNE 2: ALDERSPSYKIATRI

Innhold

- 1. Alderspsykiatrisk utredning, delirium og psykoser**
 - 1.1. Definisjon av fagfeltet (alderspsykiatriens plass i samfunnet)
 - 1.2. Alderspsykiatrisk utredning
 - 1.3. Delirium
 - 1.4. Psykoser hos eldre
- 2. APSD (Atferdsmessige og psykiatriske symptomer på demens)**
 - 2.1. Atferdsmessige og psykiatriske symptomer ved demens (APSD)
 - 2.2. Hvordan forebygge og moderere utfordrende atferd?
 - 2.3. Seksualitet
 - 2.4. Angst
 - 2.5. Depresjon
- 3. Grunnleggende fysiske behov**
 - 3.1. Ernæring
 - 3.2. Munn- og tannpleie
 - 3.3. Søvn
- 4. Alkohol- og legemiddelmisbruk og selvmord**
 - 4.1. Alkohol- og legemiddelmisbruk
 - 4.2. Selvmordsforsøk og selvmord

Læringsutbytte for emne 2

Etter å ha fullført dette emne skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om alderspsykiatrisk utredning. • har kunnskap om angst, depresjon og psykoser hos eldre. • har kunnskap om symptomer på alkohol- og legemiddelmisbruk hos eldre. • har kunnskap om psykiske sykdommers innvirkning på søvnmønsteret. • har kunnskap om årsaker til atferdsmessige og psykiatriske symptomer ved demens (APSD). • har kjennskap til tegn på delirium.
-----------------	--

Ferdigheter	Studenten: • kan drøfte ulike tiltak ved motorisk uro og atferdsavvik hos pasienter med alderspsykiatriske lidelser. • kan reflektere over forskjeller og likheter mellom demens og delirium. • kan reflektere over ulike tiltak for å forebygge og moderere utfordrende atferd. • kan gjøre rede for ernæringsmessige utfordringer i arbeidet med pasienter med demens. • kan gjøre rede for prinsipper for munn- og tannhelse hos eldre med manglende egenomsorg. • kan diskutere seksualitetens uttrykk innen alderspsykiatrien. • kan iverksette tiltak for å forebygge delirium.
Generell kompetanse	Studenten: • har innsikt i selvmordsforebyggende arbeid blant eldre mennesker. • har forståelse for sårbarheten til mennesker med atferdsmessige og psykiatriske symptomer ved demens (APSD).

Arbeidskrav

Det er to obligatoriske innsendingsoppgaver i dette emnet med innhold a 800 ord (+/- 10%) pr innsending. Litteraturliste kommer i tillegg. Innsendingsoppgavene lastes opp og sendes inn til faglærer for vurdering via innsendingsverktøyet i nettskolen. Tekstene vil bli vurdert av faglærer. Studenten kan omarbeide et arbeidskrav tre ganger.

Begge innsendingsoppgavene må være levert og bestått før studenten kan avlegge eksamen. Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Individuell skriftlig 24 timers hjemmeeksamen. Eksamenen er nettbasert. Besvarelsen vurderes av to sensorer. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer, fra A til F

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler tillatt unntatt kommunikasjon med andre personer.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 10

Litteratur

Engedal, K. og Tveito, M. (2019) *Alderspsykiatri*. Tønsberg: Forlaget aldring og helse – akademisk.

Larsen, F.K. og Wigaard, E. (2009) *Utviklingshemning og aldring: en lærebok*. Tønsberg: Forlaget Aldring og helse.

Rokstad, A.M.M. og Smebye, K.L. (2020) *Personer med demens: møte og samhandling*. Oslo: Akribe forlag.

Tretteteig, S. (2016) *Demensboka: lærebok for helse- og omsorgspersonell*. Tønsberg: Forlaget Aldring og helse.

Medlearn (u.å.) Alderspsykiatri.

EMNE 3: PASIENT OG SAMFUNN

Innhold

1. Samfunnsperspektiv

- 1.1. Personer med demens, dagens situasjon og fremtidige utfordringer
- 1.2. Organisering av tjenester

2. Etikk, jus og dokumentasjon

- 2.1. Etske utfordringer innen alderspsykiatrisk omsorgsarbeid
- 2.2. Samtykke og samtykkekompetanse
- 2.3. Bruk av tvang etter Pasientrettighetsloven, kapittel 4A
- 2.4. Dokumentasjon

3. Fysisk miljø og tilrettelegging

- 3.1. Fysisk miljø
- 3.2. Handlingssvikt, tilrettelegging og hverdagsrehabilitering
- 3.3. Hjelpemidler og velferdsteknologi

4. Samarbeid med pårørende

- 4.1. Hvem er de pårørende?
- 4.2. Hvordan er det å være pårørende?
- 4.3. Hvordan gi støtte og omsorg til pårørende?

Læringsutbytte for emne 3

Etter å ha fullført dette emne skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om handlingssvikt hos alderspsykiatriske pasienter. • har kunnskap om lovverket som regulerer tvangsbruk hos pasienter med spesielle skjermingsbehov. • har kunnskap om ulike boformer som er tilrettelagt for pasienter med demens.
Ferdigheter	Studenten: • kan bidra til å skape et trygt fysisk miljø som er tilrettelagt for pasienter med langtkommen demens. • kan begrunne berettiget bruk av tvangstiltak. • kan gjøre rede for organiseringen av tjenester til mennesker med demens. • kan gjøre rede for vurdering av samtykkekompetanse. • anvender lovverket for å argumentere i skriftlige arbeider.

Generell kompetanse	Studenten: • kan legge til rette for et godt samarbeid med pårørende. • har utviklet en etisk grunnholdning som fremmer menneskeverd for mennesker med demens. • arbeider i tråd med aktuelt lovverk.
---------------------	---

Arbeidskrav

Det er to obligatoriske innsendingsoppgaver i dette emnet. Alle oppgavene må være levert og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen.

Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Individuell skriftlig 24 timers hjemmeeksamen. Eksamenen er nettbasert. Besvarelsen vurderes av to sensorer. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer, fra A til F

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler tillatt unntatt kommunikasjon med andre personer.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 10

Litteratur

Engedal, K. og Tveito, M. (2019) *Alderspsykiatri*. Tønsberg: Forlaget aldring og helse – akademisk.

Rokstad, A.M.M. og Smebye, K.L. (2020) *Personer med demens: møte og samhandling*. Oslo: Akribe forlag.

Tretteteig, S. (2016) *Demensboka: lærebok for helse- og omsorgspersonell*. Tønsberg: Forlaget Aldring og helse.

Medlearn (u.å.) Pasient og samfunn.

EMNE 4: ETIKK, SAMHANDLING OG KOMMUNIKASJON

Innhold

1. Arbeidsmåter i helse- og sosialfag

- 1.1. Teori- og erfaringsbasert kunnskapsutvikling og refleksjon
- 1.2. Helse- og sosialfagenes historie og utvikling
- 1.3. Hvordan verdier styrer praktisk handling
- 1.4. Etiske prinsipper, teorier og dilemmaer
- 1.5. Yrkesetikk

2. Lovverk, stats- og kommunalkunnskap

- 2.1. Samfunnets og velferdsstatens utvikling, helse- og sosialpolitiske prioriteringer
- 2.2. Aktuelt lovverk
- 2.3. Økonomi og finansiering

3. Kommunikasjon og samhandling

- 3.1. Kommunikasjon i samhandling
- 3.2. Tverrkulturell samhandling og kommunikasjon
- 3.3. Utviklingsteorier og livsløpet
- 3.4. Roller, makt og avmakt
- 3.5. Stress og kriser

Læringsutbytte for emne 4

Overordnede mål for emne 4

- Studenten har kunnskap som er felles for yrkesutøvere i helse- og sosialsektoren
- Studenten har forståelse for sentrale normer og verdier i helse- og sosialfagene

Læringsutbytte

Etter å ha fullført dette emne skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om lovverket som regulerer helse- og sosialtjenestene. • har kunnskap som er felles for yrkesutøvere i helse- og sosialsektoren. • har breddekompetanse på tvers av yrkesgrense. • har kunnskap om samfunnets og velferdsstatens historiske utvikling, helse- og sosialpolitiske prioriteringer, samt kjent med noen av utfordringene helse- og sosialsektoren står overfor. • kjenner til aktuelle verdier og normer i helse- og sosialfagene. • kjenner til etisk refleksjon. • kjenner til det sentrale innholdet i menneskerettighetene, om ulike menneskesyn, verdier og livssyn. • kjenner til sammenhengen mellom levekår og helse. • har kunnskap om kommunikasjonsprosesser og tverrkulturell kommunikasjon. • har kunnskap om hva taushetsplikten innebærer. • kjenner til veiledningsteori. • har kunnskap om kriseutløsende faktorer og om sorg- og kriseprosesser.
----------	--

Ferdigheter	Studenten: • kan anvende internett for å innhente aktuell og kvalitetssikret informasjon. • kan anvende faglig kunnskap om teorier innen helsefag på praktiske og teoretiske problemstillinger. • er i stand til å reflektere over etiske utfordringer. • kan diskutere egne holdninger og etiske problemstillinger. • kan kommunisere med mennesker med ulike evne til kommunikasjon. • kan anvende kunnskap om veiledning og konflikthåndtering på ulike problemstillinger. • kan anvende kunnskap om kriseprosesser i teoretiske problemstillinger. • kan forklare hva taushetsplikten betyr.
Generell kompetanse	Studenten: • er i stand til å reflektere over aktuelle normer og verdier i helse- og sosialfagene. • viser evne til etisk refleksjon. • har forståelse for etiske sider ved taushetsplikten. • har forståelse for utfordringene som ligger i samhandling med mennesker med ulike evne til kommunikasjon. • har forståelse for utfordringer i kommunikasjon med mennesker med ulike kulturell, religiøs eller språklig bakgrunn.

Arbeidskrav

Det er to obligatoriske innsendingsoppgaver i dette emnet. Innsendingsoppgavene lastes opp og sendes inn til faglærer for vurdering via innsendingsverktøyet i nettskolen. Tekstene vil bli vurdert av faglærer. Studenten kan omarbeide et arbeidskrav tre ganger.

Begge innsendingsoppgavene må være levert og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen. Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Eksamenen er nettbasert og går over 24 timer. Besvarelsen vurderes av to sensorer. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer fra A til F.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler tillatt unntatt kommunikasjon med andre personer.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 10

Litteratur

Grasaas, K.K. og Stordalen, J. (2025) *Fag, etikk og kommunikasjon: for fagskoleutdanningene*. 4. utg. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Halvorsen, K, Stjernø, S. og Øverbye, E. (2022) *Innføring i helse og sosialpolitikk*. 8. utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Hanssen, I. (2019) *Helsearbeid i et flerkulturelt samfunn*. 4. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Helgesen, L.A, Grasaas, K.K. og Sjursen, M. (2016) *Psykologi og sosiologi for fagskoleutdanningene*. 2. utg. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Medlearn (u.å.) Etikk, kommunikasjon og samhandling.

EMNE 5: PRAKSISVURDERING OG FORDYPNINGSOPPGAVE

Emne 5 skiller seg fra de fire andre emnene. Dette emnet, er en fordypning i egen praksis og arbeidshverdag, enten knyttet til nåværende arbeidsplass, eller opp mot tidligere arbeidserfaring.

Du skal i dette emnet undersøke din egen praksis, gjennom å vurdere deg selv og din egen arbeidsplass. Ved å forske på egen praksis, bygges det bro mellom teori og praksis. Det skal være en systematisk undersøkelse av egen praksis, som ikke bare bidrar til å endre, men også til å utvikle forståelsen for praksis. Målet er å knytte teori til praksis, og mot arbeidshverdagen. Dette skal munne ut i en fordypningsoppgave, som du skal levere inn og som er eksamen i dette emnet.

Innhold

1. Vurdering av egen praksis

- 1.1 Kartlegging og læringsmål
- 1.2 Hvordan lære av egen praksis?
- 1.3 Observasjon og logg
- 1.4 Refleksjon og problemstilling

2. Fordypningsoppgave

- 2.1 Hvordan skrive en fordypningsoppgave
- 2.2 Faglig innhold og drøfting

Læringsutbytte for emne 5

Overordnet mål for emne 5

- Studenten oppnår en helhetlig forståelse av sammenhengen mellom yrkest teori og yrkespraksis
- Studenten har en forståelse for hvordan teoretisk kunnskap brukes i praksis

Læringsutbytte

Etter å ha fullført dette emne skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om fagfeltet for utdanningen og tilstrekkelig kunnskap om bruker/pasient til å arbeide som profesjonell yrkesutøver. • har kunnskap om fagtemaet som hun/han har fordypet seg i, gjennom fordypningsoppgaven.
----------	--

Ferdigheter	Studenten: • reflekterer over sammenhengen mellom teori og praksis. • kan etablere og vedlikeholde relasjoner med brukere/pasienter og pårørende. • kommuniserer med brukere/pasienter på en respekt- og omsorgsfull måte. • er i stand til å formulere en problemstilling i forbindelse med fordypningsoppgaven. • er i stand til å analysere og drøfte en faglig problemstilling. • kan gjøre rede for fagtemaet som hun/han har fordypet seg i, gjennom fordypningsoppgaven.
Generell kompetanse	Studenten: • arbeider med brukere/pasienter på en omsorgsfull måte, noe som dokumenteres i en samtale mellom student og lærer. • er i stand til å gjennomføre og levere en praktisk-teoretisk fordypningsoppgave innen et selvvalgt tema. • har forståelse for betydningen av faglig veiledning og vilje til å ta imot faglig veiledning på konkrete arbeidsoppgaver og for egen faglig utvikling. • har forståelse for betydningen av kommunikasjon, og samhandling med fokus på brukers/pasients mestring og ressurser.

Gjennomføring av emne 5

Det er satt tidsfrister for innlevering av arbeidskrav, og fordypningsoppgaven leveres inn som avsluttende eksamen på slutten av studiet.

Vi ønsker at du skal reflektere over din egen yrkesutøvelse og hvilke konsekvenser ny kunnskap har å si for deg og din arbeidshverdag. Målet er å bygge bro mellom teori og praksis. Det skal være en systematisk undersøkelse av egen praksis, som ikke bare bidrar til å endre, men også til å utvikle forståelsen for praksis.

Arbeidskravene handler om å kartlegge egne styrker og svakheter knyttet til yrkesrollen, samt hvilke muligheter og utfordringer som studenten ser kan være på arbeidsplassen sin. Du skal stille deg spørsmålet: Hva er jeg god på? Hva trenger/ønsker jeg å lære mer om, for så å finne relevant teori og at teori samspiller med reelle praksissituasjoner.

Arbeid med fordypningsoppgave

Problemstillingen i fordypningsoppgaven utarbeides på bakgrunn av vurderingene av egen praksis, og med utgangspunkt i læringsmålene studentene har satt seg.

Tema i fordypningsoppgaven må være relevant relatert til det faglige innholdet i:

- Emne 1 Demens og demensomsorg
- Emne 2 Alderspsykiatri eller
- Emne 3 Pasient og samfunn.
- Emne 4 Etikk, samhandling og kommunikasjon

Når fordypningsoppgaven er ferdigstilt, skal den leveres inn som en eksamen.

Arbeidskrav

Det er fem obligatoriske innsendingsoppgaver i dette emnet. Alle oppgavene må være levert og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen.

Hvis ikke alle arbeidskravene er godkjent, vil man automatisk bli avmeldt muligheten til å levere fordypningsoppgaven.

Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Eksamenen er leveringen av fordypningsoppgaven med et omfang på 5000 ord (+/- 10%). Besvarelsen vurderes av to sensorer. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer fra A til F.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 20

Litteratur

Det er ikke noe nytt pensum i dette emnet. Emnet bygger på tidligere pensumlitteratur fra emne 1-4. Det forutsettes at studenten benytter pensumlitteratur fra de ulike emnene for å underbygge sitt arbeid i praksis og i fordypningsoppgaven.

UNDERVISNINGSFORMER OG LÆRINGSAKTIVITETER

Undervisningsformer

Undervisningen foregår via vår læringsplattform (heretter kalt nettskolen) og er basert på faglig arbeid med ulike problemstillinger.

Hos MedLearn kommuniserer studenter, lærere og skolens administrasjon med hverandre elektronisk. Gjennom diskusjonsforum, webinar og meldingssystem har studenten tilgang til et faglig og sosialt miljø som kontinuerlig står til disposisjon.

Nettskolens innhold

Det er i nettskolen at all tilgang på lærestoff ligger med tilhørende læringsaktiviteter. Lærestoffet er plukket ut, satt sammen og forfattet av Medlearns lærere og faglig ansvarlig redaktør har kvalitetssikret at innholdet dekker læringsutbyttebeskrivelsene.

Utdanningen er delt inn i tre emner, hvor arbeidskravene i et emne må fullføres før det gis tilgang til neste. For hvert emne er det en studieveiledning med læringsutbyttebeskrivelser, gjennomgang av fagstoffet, oppgaver og referanser til læremidler. Hvert emne er delt inn i moduler med tilhørende arbeidskrav. Disse skal løses og vurderes til godkjent av lærer innen studenten kan arbeide videre med neste emne. Emnene bygger på hverandre og pensum fra tidligere emner i studiet, kan benyttes i eksamensoppgavene og av studenten i sine oppgavebesvarelser og i fordypningsoppgaven.

Webinarer

Studentene inviteres til å delta på ulike typer webinarer:

- Praktiske webinarer i regi av studieadministrasjonen. tar vi opp vanlig stilte spørsmål knyttet til det å studere på nett og studentrollen. Webinarene omhandler bla informasjon om studiet generelt og spørsmål knyttet til eksamen.
- Fagwebinarer i regi av lærer. Her knyttes teorien til praksis og det blir diskusjon og refleksjon rundt situasjoner fra praksis som har betydning for det faglige.

Læringsaktiviteter

Øvings- og refleksjonsoppgaver

Alle moduler vil inneholde øvings- og refleksjonsoppgaver som måler forståelse ved at studentene enten får en umiddelbar tilbakemelding og løsningsforslag/veiledning eller gjennom å reflektere over noe, og på den måten knytte fagstoffet til sin egen hverdag eller arbeidsoppgaver.

Selvtester

Selvtester blir brukt i de ulike modulene. Selvtestene gir studenten mulighet til fortløpende å kontrollere at hun/han har oppfattet fagstoffet og forstått aktuelle begreper og uttrykk. Automatiske tilbakemeldinger/løsninger (noen i form av henvisning til pensum) blir benyttet.

Caseoppgaver

I utdanningen vil det bli benyttet caseoppgaver. En case skaper gjenkjennelse ved at man klarer å identifisere seg med caset. En case kan være et tilfelle, hendelse eller en situasjon. Caset er virkelighetsnært og beskriver ofte noe som har hendt. Ofte beskriver caset en situasjon med problem(er), hvor beslutninger skal fattes. Ofte er situasjonen knyttet til flere aktører som har ulike interesser, noe som gjør beslutningstakingen krevende.

Diskusjoner

I hvert enkelt emne kan studentene opprette diskusjoner. Her kan man både stille spørsmål, få hjelp og hjelpe andre på det stedet man er i studieløpet. Det vil også inngå fastsatte diskusjonsoppgaver i emnene, hvor tema er forhåndsbestemt.

Arbeidskrav som vurderes av faglærer

Studentene skal gjennom arbeidskrav som omfatter tematikk og lærestoff som er ment å dekke læringsmålene for emnet. Arbeidskravene skal forberede studenten for eksamen.

Besvarelser på arbeidskrav vurderes til godkjent/ikke godkjent. Det er forventet en gjennomsnittlig responstid fra lærer på 2-4 virkedager. Dersom studenten ikke får godkjent en besvarelse, har studenten mulighet til å omarbeide besvarelsen i tråd med lærerens tilbakemelding.

Studenten må vise forståelse for og kunne anvende fagteorien og henvise til kilder bruk i arbeidet med de obligatoriske oppgavene. Gjennom å løse oppgavene sikres kontroll og refleksjon omkring pensumstoffet.

Studenten har anledning til å ta kontakt med læreren hvis han/hun har problemer eller spørsmål. Læreren gir da hensiktsmessig veiledning slik at studenten kan komme videre.

Alle arbeidskrav må være utført og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen.

VEILEDNING OG OPPFØLGING

Nettlærers oppfølging av studenter

Hver enkelt student får tildelt en lærer, som gir faglig oppfølging og veiledning.

Veiledningsarbeidet består i å:

- Gi tilbakemelding/veiledning på arbeidskrav.
- Svare på henvendelser fra studentene via meldingssystemet.
- Benytte nødvendige digitale verktøy for å kunne bidra til at læring skjer hos studentene. Dette inkluderer blant annet gjennomføring av webinarer eller produksjon av videosnutter

Studentveileders oppfølging av studentene

Studentveileder administrer alt det praktiske underveis i studiet. Alle henvendelser av praktisk art kan rettes til studentveileder.

Studenter som blir liggende etter med studieprogresjonen, blir fulgt opp av studentveileder. Studieleder har ansvar for å formidle relevant informasjon via kunngjøringer og meldinger i nettskolen, samt legge inn viktig informasjon i kalenderne.

VURDERINGSORDNINGER

Vurdering innebærer at resultatet av utdanningen vurderes i lys av de læringsutbyttene som er formulert i studieplanen. Undervisning i nettskolen, selvstudium, arbeidskrav og eksamener leder frem til oppnåelse av læringsutbyttene.

Hvert emne har et varierende antall arbeidskrav som vurderes til godkjent/ikke godkjent, og avsluttende eksamener med en karakterskala fra A-F.

Vurderingsordningene skal vise og dokumentere:

- studentens læringsutbytte i forhold til de utbyttene som er formulert i studieplanen
- studentens helhetlige kompetanse etter fullført utdanning

Vurdering vil ha ulike formål, blant annet å:

- informere studenten og eventuelt lærer og opplæringssted i arbeidet fram mot et læringsmål, om hvor langt studenten er kommet i utvikling mot et læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse
- veilede, motivere og utvikle studenten
- motivere læreren til kontinuerlig å vurdere sin undervisnings- og veiledningspraksis
- informere samfunnet, arbeidslivet og utdanningsinstitusjoner om hvilken kompetanse studenten har oppnådd

Det skilles mellom to hovedtyper av vurdering:

1. **Vurdering underveis** har til hensikt å informere og motivere studenter og lærere i arbeidet med å nå læringsutbyttene. Vurderingen blir ivaretatt gjennom de arbeidskravene som studenten sender til læreren
2. **Avsluttende vurdering** kommer til uttrykk i eksamenskarakter etter avlagt eksamen

Arbeidskravene

Følgende antall arbeidskrav gjennomføres i hvert emne, i form av innsendingsoppgaver:

Emnenavn	Arbeidskrav	Vurdering
Demens og demensomsorg	3 innsendingsoppgaver	Godkjent/ikke godkjent
Alderspsykiatri	2 innsendingsoppgaver	Godkjent/ikke godkjent
Pasient og samfunn	2 innsendingsoppgaver	Godkjent/ikke godkjent
Etikk, samhandling og kommunikasjon	2 innsendingsoppgaver	Godkjent/ikke godkjent
Praksisvurdering og fordypningsoppgave	5 innsendingsoppgaver	Godkjent/ikke godkjent

Les mer om arbeidskravene under Undervisningsformer og læringsaktiviteter.

Eksamenene

Hver av de fire første emnene avsluttes med en eksamen. I emne 5 er det innlevering av fordypningsoppgaven som er eksamen (avsluttende vurdering):

Emnenavn	Eksamensform	Starttidspunkt	Vurdering
Demens og demensomsorg	24 timers individuell hjemmeeksamen	1. semester	Karakter A til F
Alderspsykiatri	24 timers individuell hjemmeeksamen	2. semester	Karakter A til F
Pasient og samfunn	24 timers individuell hjemmeeksamen	2. semester	Karakter A til F
Etikk, samhandling og kommunikasjon	24 timers individuell hjemmeeksamen	3. semester	Karakter A til F
Praksisvurdering og fordypningsoppgave	Levering av fordypningsoppgaven	4. semester	Karakter A til F

MedLearn tar forbehold om at vurderingsformer (type eksamen) kan bli endret ved revideringer av studiet.

Eksamensvurdering

Eksamensbesvarelses vurderes av kvalifiserte sensorer. MedLearn skal sikre at studentenes kunnskap, ferdigheter og generelle kompetanse blir prøvd og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal sikre det faglige nivået ved utdanningen (jf. Fagskoleloven § 21). Eksamensinformasjon finner du på <https://medlearn.no/alt-om-studier/eksamen/>

Oppmelding til eksamen

Studenten må selv melde seg opp til de aktuelle eksamener på Minside. Oppmelding til eksamen er fortløpende og innenfor gitte frister. Studenten får tilsendt en bekreftelse på eksamensoppmeldingen. Bekreftelsen inneholder informasjon om tidspunkt. Studentene vil finne nødvendig informasjon knyttet til oppmelding i nettskolen. Selve eksamenen gjennomføres i eksamensplattformen Wiseflow.

Merk: Man vil automatisk bli avmeldt eksamen man har meldt seg opp til, hvis ikke arbeidskravene er godkjent av lærer en uke før eksamensdatoen.

Karaktersystem

Vurderingsuttrykket ved avsluttende vurdering, eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering er godkjent/ikke godkjent eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og med F for ikke bestått. I den graderte karakterskalaen fra A til F gir karakteren C uttrykk for en jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder, og karakteren A for en fremragende prestasjon som klart utmerker seg.

Vurderingsuttrykkene som benyttes for den graderte skalaen er:

Karakter A:

Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Studenten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet. Over middels grad av måloppnåelse. Studenten har svært gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Karakter B:

Meget god prestasjon som ligger over gjennomsnittet. Studenten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet. Over middels grad av måloppnåelse. Studenten har meget gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Karakter C:

Gjennomsnittlig prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Studenten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene. Middels grad av måloppnåelse. Studenten har gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Karakter D:

Prestasjon under gjennomsnittet, med en del vesentlige mangler. Studenten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet. Studenten har nokså gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Karakter E:

Prestasjonen som tilfredsstiller minimumskravene, men heller ikke mer. Studenten viser liten vurderingsevne og selvstendighet. Under middels grad av måloppnåelse. Studenten har oppfylt minimumskravene som stilles til kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Karakter F:

Prestasjon som ikke tilfredsstiller de faglige minimumskravene. Studenten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet. Studenten har ikke bestått på grunn av vesentlige mangler når det gjelder kunnskaper, ferdigheter eller holdninger.

Begrunnelse for karakterfastsetting

Eksamensbesvarelsen vurderes av intern og ekstern sensor. En kandidat har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen på sin eksamensbesvarelse. Ref. [Forskrift om fagskoleutdanning ved Medlearn § 6-8](#)

Klage på eksamenskarakteren

En kandidat kan klage på eksamenskarakteren. Klagen skal være skriftlig og må være framsatt innen tre uker etter at studenten er blitt gjort kjent med, respektive har kunnet gjøre seg kjent med eksamensresultatet ref. [Forskrift om fagskoleutdanning ved Medlearn § 6-9](#)

Vitnemål

Studenter som har fullført fagskolen i samsvar med krav fastsatt i studieplanen, får vitnemål/Vocational Diploma med karakterer etter bestemmelser som fremgår av [MedLearns](#) eksamensreglement.

Alle eksamener og arbeidskrav må være vurdert til godkjent/ståkarakter før karakterutskrift/vitnemål utstedes.

Skikkethetsvurdering

Det stilles krav til skikkethetsvurdering gjennom hele utdanningen jf. § 28 [Kap. 5 i Forskrift om høyere yrkesfaglig utdanning](#) (fagskoleforskriften). Skikkethetsvurdering skal inngå i en helhetsvurdering av studentens forutsetninger for å kunne fungere i yrket.

SAMLET OVERSIKT OVER LÆREMIDLENE

Pensum, obligatorisk litteratur

Engedal, K. og Tveito, M. (2019) *Alderspsykiatri*. Tønsberg: Forlaget aldring og helse – akademisk.

Grasaas, K.K. og Stordalen, J. (2025) *Fag, etikk og kommunikasjon: for fagskoleutdanningene*. 4. utg. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Halvorsen, K, Stjernø, S. og Øverbye, E. (2022) *Innføring i helse og sosialpolitikk*. 8. utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Hanssen, I. (2019) *Helsearbeid i et flerkulturelt samfunn*. 4. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Helgesen, L. A, Grasaas, K. K. og Sjursen, M. (2016) *Psykologi og sosiologi for fagskoleutdanningene*. 2. utg. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Larsen, F. K. og Wigaard, E. (2009) *Utviklingshemning og aldring: en lærebok*. Tønsberg: Forlaget Aldring og helse.

Rokstad, A. M. M. og Smebye, K. L. (2020) *Personer med demens: møte og samhandling*. 2. utg. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Tretteteig, S. (2016) *Demensboka: lærebok for helse- og omsorgspersonell*. Tønsberg: Forlaget Aldring og helse.

Medlearn (u.å.) Demens og alderspsykiatri.

Internettadresser/lenker

Aldring og helse nasjonal kompetansetjeneste (2017) *Velferdsteknologi og hjelpemidler til personer med kognitiv svikt og demens*. Tilgjengelig fra: <https://www.aldringoghelse.no/alle-artikler/velferdsteknologi-og-hjelpemidler-til-personer-med-kognitiv-svikt-og-demens/> (Hentet 21. juli 2020).

Fagforbundet (u.å.) *Fag og yrkesgrupper*. Tilgjengelig fra: <https://www.fagforbundet.no/yrke/> (Hentet: 21. juli 2020).

FN-sambandet (u.å.) *Menneskerettigheter*. Tilgjengelig fra: <https://www.fn.no/tema/menneskerettigheter> (Hentet: 21. juli 2020).

Helse- og omsorgsdepartementet (2015) *Omsorg 2020 – Regjeringens plan for omsorgsfeltet 2015 – 2020*. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/af2a24858c8340edaf78a77e2f9e9cb7/omsorg_2020.pdf (Hentet 21. juli 2020).

Helse- og omsorgsdepartementet (2015) *Demensplan 2020 – et mer demensvennlig samfunn*. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/3bbec72c19a04af88fa78ffb02a203da/demensplan_2020.pdf (Hentet: 21. juli 2020).

Nasjonalforeningen for folkehelsen (2020) *Hjelpemidler for personer med demens*. Tilgjengelig fra: <https://nasjonalforeningen.no/demens/etter-diagnosen/tekniske-hjelpemidler/> (Hentet 21. juli 2020).

St.meld. nr. 15 (2017–2018). *Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-15-20172018/id2599850/>

St.meld. nr. 47 (2008–2009). *Samhandlingsreformen: rett behandling - på rett sted - til rett tid*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-47-2008-2009-/id567201/>

Wikipedia (u.å.) *Sykepleiedokumentasjon*. Tilgjengelig fra: <https://no.wikipedia.org/wiki/Sykepleiedokumentasjon> (Hentet: 21. juli 2020).